

Poučenie o chorobe

Besnota je vírusová choroba všetkých teplokrvných živočíchov, ktoré postihuje predovšetkým centrálny nervový systém. Patrí medzi choroby prenosné na človeka. Pri typickom priebehu sa choroba prejavuje poruchami vedomia, zvýšenou dráždivosťou, hydrofóbiou, čiastočným a v neskoršom štádiu celkovým ochrnutím. Po objavení klinických príznakov sa choroba vždy končí smrťou.

Besnota je spôsobená vírusom. Pôvodca choroby je pomerne odolný voči vplyvom vonkajšieho prostredia. V tkanive pri teplote 4°C ostáva virulentný niekoľko týždňov, pri izbovej teplote niekoľko dní. Vírus je inaktivovaný varom za 2 minúty, ale pri teplote okolo 18°C až po 23 dňoch. Rovnako odolný je aj voči autolytickým a hnilobným procesom, pri ktorých v mozgovom tkanive ostáva vitálny 7 – 10 dní, v zakopanom kadávere až 5 týždňov.

Vírus je vylučovaný slinnými žľazami infikovaného živočícha a zvyčajne sa prenáša pohryznutím alebo potriesnutím porušenej kože. Menej častým spôsobom je prenos neporušenou sliznicou. Z miesta infekcie sa šíri nervovými vláknami do centrálnej nervovej sústavy, kde sa replikuje a vyvoláva nehnisavú encefalomyelitídu. Infikované zviera vylučuje vírus už v prodromálnom štádiu choroby, t.j. 2 – 5 dní pred prejavom sa prvých klinických príznakov.

Vnímavosť na besnotu je u jednotlivých druhov zvierat rôzna. Extrémne vnímavé na besnotu sú v našich podmienkach lišky, vlky, poľné myši a z hospodárskych zvierat hovädzí dobytok. Významnú úlohu v udržiavaní a šírení besnoty u voľne žijúcich zvierat v prostredí má liška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), ktorá je hlavným vektorom a rezervoárom zvierat. Vzhľadom na rozširujúci sa habitát psíka medviedikovitého (*Nyctereutes procyonoides*) je možné v budúcnosti počítať i s týmto druhom ako ďalším rezervoárom besnoty vo voľnej prírode. Hlavnú úlohu v rozširovaní besnoty u domácich zvierat po zavedení povinnej vakcinácie psov má v súčasnosti mačka.

Besnota sa prejavuje v troch formách:

- a) zúrivej
- b) tichej
- c) atypickej

a) Zúrivá forma sa podľa príznakov rozdeľuje na 3 štádiá:

Štádium prodromálne - je prvé štádium po uplynutí inkubačnej doby (2 - 15 týždňov). Zviera sa stáva smutným, depresívnym alebo apatickým, ľakavým a nepokojným. Uchyluje sa na tmavé miesta. Často bezdôvodne mení polohu tela alebo sa hlasovo prejavuje. Niekedy podlieha depresii a môže byť nebezpečné. Domáce zvieratá sú však ešte vždy dôverčivé k svojmu chovateľovi alebo ošetrovateľovi a krotké zvieratá ostávajú prítulné. Psy a mačky strácajú hravosť. Spočiatku ešte prijímajú krmivo, ale ťažko hltajú, v dôsledku krčov hltana. U postihnutých zvierat sa môže vyskytnúť zvýšenie teploty. Zvieratá sú veľmi smädné. Začína sa u nich prejavovať

príznak „zvrátenej chuti“ – lížu a prehltávajú nestráviteľné predmety, ako sú kamene, hnoj, drevo, a pod. Toto štádium trvá 1 až 3 dni.

Štádium excitačné – prejavuje sa nespokojnosťou a vzrušenosťou, ktoré sa stupňujú až do zúrivosti. V dôsledku ochrnutia hrtana sa mení hlas zvieraťa. Typickým príznakom je strata plachosti a zúrivosť. Zviera je veľmi zúrivé a neobmedzene napáda a hryzie všetko živé i neživé čo mu príde do cesty. Šelmy si v zúrivosti často odhryznú aj časť vlastného tela (chvost, nohu, pohlavné orgány). V tomto štádiu sú najnebezpečnejšie. Domáce zvieratá napádajú už aj známe osoby. Zvýšená dráždivosť na bežné podnety (ostré svetlo alebo náhly zvuk) a hydrofóbia sú ďalšími príznakmi klinického obrazu tohto štádia zúrivej formy besnoty. Hovädzí dobytok útočí a prenasleduje ľudí i zvieratá, laktácia sa náhle zastaví. Koňovité často prejavujú známky úzkosti a extrémneho vzrušenia, sprevádzané váľaním sa s príznakmi koliky. Koňovité podobne ako ostatné druhy napádajú ostatné živočíchy, hryzú ich, kopú, váľajú sa na ne. Často sa zisťuje samopoškodzovanie (automutilizácia). Líšky a iné zvieratá s prevažne podvečernou a nočnou aktivitou možno sledovať počas dňa a v dôsledku straty plachosti sa dostávajú do blízkosti ľudských sídiel, kde napádajú domáce zvieratá a ľudí. Štádium zúrivosti trvá 3 - 4 dni.

Štádium paralytické - je konečné štádium, kedy ochrnú žuvacie a jazykové svaly. Z ústnej dutiny vyteká množstvo ťahavých slín, ktoré zviera nie je schopné v dôsledku ochrnutia hltana, svalov jazyka a žuvacích svalov prehltáť. Sánka a jazyk ovísajú. Zmeny držania tela a nekoordinovanosť pohybov sa prehľbujú. Postupne ochrne celé telo. Nakoniec zviera uhynie za príznakov udusenía. Paralytické štádium trvá pol dňa až dva dni.

b) Tichá forma sa vyznačuje tým, že z prvého melancholického štádia prechádza choroba hneď do štádia paralytického. Táto forma je najčastejšia u domácich psov, ktoré mohli byť ochranné očkované proti besnote, ale ešte sa u nich nevytvorila dostatočná imunita, alebo sa vyskytuje u psov po uplynutí doby chránenosti po vakcinácii. Pri tejto forme len zriedkavo pozorovať snahu o pohryznutie infikovaným zvieraťom.

c) Atypická forma neprebíha za vyššie uvedených príznakov. Zvyčajne sa prejavuje poruchami tráviaceho aparátu, potratmi alebo kombináciami vyššie uvedených príznakov.